

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

PIGTRÅD

UDGIVET AF

KAMMERATERNES HJÆLPEFOND

AUSCHWITZ
✱
BERGEN BELSEN
✱
BUCHENWALD
✱
DACHAU
✱
HUSUM
✱
NEUENGAMME
✱
PORTA
✱
RAVENSBRÜCK
✱
SACHSENHAUSEN
(ORANIENBORG)
✱
STUTTHOF
✱
FRØSLEV
✱
HORSERØD
✱
SHELLHUSET
✱
VESTRE FÆNGSEL

Forsiden :

*Flammen tændes i offer-
skålen ved monumentet for
den ukendte k-z-fange*

Inde i bladet: Frihedskollegiet i Aalborg ★ Kirken i Aalborg under besættelsen ★ Sabotagen
Churchill-klubben ★ Kvinden i frihedskampen ★ Dansk velkomst til de hollandske kammerater ★

JOHN BULL

LEE AUTOGUMMI A/S
DAMPFÆRGEVEJ 3 - C. 14.323
KØBENHAVN Ø.

JOHS. LOFT

BLIKKENSLAGER
AUT. GAS- OG VANDMESTER
TLF 2723 - AARHUS
DE MEZASVEJ 18

Dæk Dem

DET GJENSIDIGE FORSIKRINGSSELSKAB
DANMARK

AAGE REDDERSEN A/S

Skindergade 22 - København K

FRIMÆRKER

Skandinaviens største Lager

KAMMERATERNES HJÆLPEFOND

stiftet 1945

PROTEKTOR: HS. KGL. HØJHED PRINS AXEL

Fondens kontor: H. C. Ørstedsvvej 34, København V. (kontortid 9—12,30).
Telf. Central 10 085 — Postkonto 780.

Medlemmer: Iflg. fondens § 4 kan som medlemmer af fonden kun optages danske statsborgere, der grundet på aktiv indsats i frihedskampen i besættelsestiden har været indsat i danske eller tyske fængsler eller i danske eller tyske fange- eller koncentrationslejre. Danske sydslesvigere, der ikke har dansk indfødsret, men iøvrigt opfylder betingelserne, kan også optages, ligesom personer med norsk indfødsret, der har været bosiddende i Danmark og har øvet aktiv indsats i Frihedskampen, også kan optages som medlem.

Formål: Iflg. fondens § 14 skal de midler, fonden har til rådighed til ud- deling, fortrinsvis komme deporterede, sekundært alle de, der som følge af del- tagelse i frihedskampen har været arresteret og interneret, til gode tilligemed disse sidstes efterladte. Kammeratskabshjælpen ydes til: 1) Kammerater, hvis helbred på grund af frihedskampen har lidt sådan skade, at de ikke økonomisk er i stand til at give deres børn den uddannelse, som de ellers ville have fået. 2) Børn efter faldne kammerater. — Beløbet skal fortrinsvis anvendes til at give børnene en uddannelse som den, deres fader ville have givet dem, hvis han var forblevet i live. 3) Tilskud til særlige formål udover de ovenfor under 2 nævnte til kammeraternes enker og børn. 4) Tilskud navnlig som hjælp til studieophold, rekreationsophold her i landet eller i de andre nordiske lande — og andre lig- nende øjemed.

BESTYRELSE

Forretningsudvalget:

Formand: Konsul, sagfører Kaj V. Dahl, Vitus Berings Plads 1, Horsens.

Næstformand: Kontorchef i krigsministeriet, kaptajn Fl. B. Larsen, Slotsholms- gade 10, Kbh.

Kasserer: Statsaut. revisor H. C. Steen Hansen, St. Kannikestræde 10, Kbh.

Sekretær og leder af fondens kontor: Arkitekt H. Kornbeck, Ordrup Jagtvej 137, Charlottenlund.

Kaptajn Aage Eifer, Sortedamsdossing 99, Kbhvn. Ø.

Den øvrige bestyrelse:

Andersen, Viggo, malermester, Valdemarsgade 7, Odense.

Christensen, Allan C., forlagsboghandler, Thorvaldsensvej 9, København, V.

Damtoft, Aage E., præst, Vesterbro 76, Ålborg.

Darling, Sv., tobakshandler, Hillerød.

Fog, Mogens, professor, dr. med., Søllingsvej 17, Charlottenlund.

Hansen, Viggo, fabrikant, Spigerborggade 2, Varde.

Holt, Paul, seminarieforsøger, Århus.

Jespersen, Otto, landsretssagfører, Søndergade 72, Århus.

Johansen, P. A., arkitekt, Bernstorffslands allé 80, Charlottenlund.

Kjeldsen, K. oberstløjtnant, Skrydstrup.

Kæraa, Leo, tandteknikermester, Banegårdspladsen, Århus.

Leth, O., bibliotekar, Johnstrupsvej 8, Sorø.

Loft, Johs., gas- og vandmester, de Mezasvej 18, Århus.

Madsen, N. J., pastor, Vorning pr. Hammershøj.

Mahler, P. E., førstelærer, Nr. Søby skole, Nr. Søby, Fyn.

Malling-Jacobsen, A., ritmester, Kollund.

Møller, Poul, fabrikant, Skive.

Næsted, Børge, læge, Hjallose.

Olesen, O., kontorchef, Kastanie allé 7, Herning.

Olesen, Otto W., boghandler, Randers.

Rambusch, H., landsretssagfører, Kongensgade 49, Eshjerg.

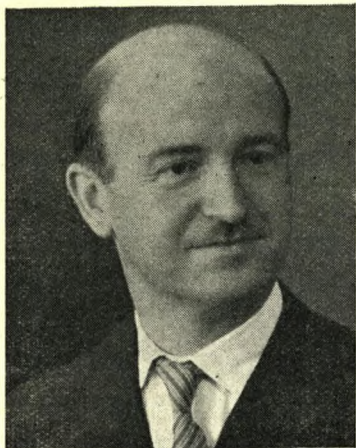
Riis, Poul, forbundssekretær, pastor, Lyngbyvej 180, København Ø.

Thestrup, K., dommer, Viborg.

Thorsøe, Holger, købmand, Sønderborg.

Frihedskollegiet i Aalborg

Interview med 4. Maj-Kollegiets formand i Aalborg

Konsul Sigurd Müller

Efter indvielsen af „4. Maj Kollegiet“ i Ålborg opsøger vi kollegiets formand, konsul Sigurd Müller, der under besættelsen udførte et modigt og uegennyttigt arbejde for de af tyskerne fængslede og internerede, for at få lidt at vide om opførelsen og formålet med dette værk.

— Hvordan og hvornår fik man ideen til „4. Maj Kollegiet“ i Ålborg?

— Ved Frihedsfondens landsmøde i Odense den 17. 1. 1947 fremsatte chefredaktør Hakon Stephensen den strålende tanke, at man skulle rejse to „4. Maj Kollegier“ — et i København og et i Århus, — der i fremtiden skulle stå som monumenter for Danmarks frihedskamp.

Her indskyder næstformanden for Frihedsfondens forretningsudvalg i Ålborg, adjunkt Erik Sonne, som er til stede: Initiativet udgik fra konsul Sigurd Müller, idet han umiddelbart efter mødet henvendte sig til flere medlemmer af landsforeningens forretningsudvalg og ventilerede den tanke, at og

så Ålborg burde have et kollegium. Konsul Müller havde straks planen rede, idet han foreslog at Frihedsfonden skulle yde et beløb, hvis Ålborg byråd stillede et beløb på godt 200.000 kr. samt en gratis byggegrund til rådighed. — Det skal bemærkes, at Frihedsfondens forretningsudvalg i Ålborg straks billigede denne tanke.

— Hvordan gik det så med at få ideen udført?

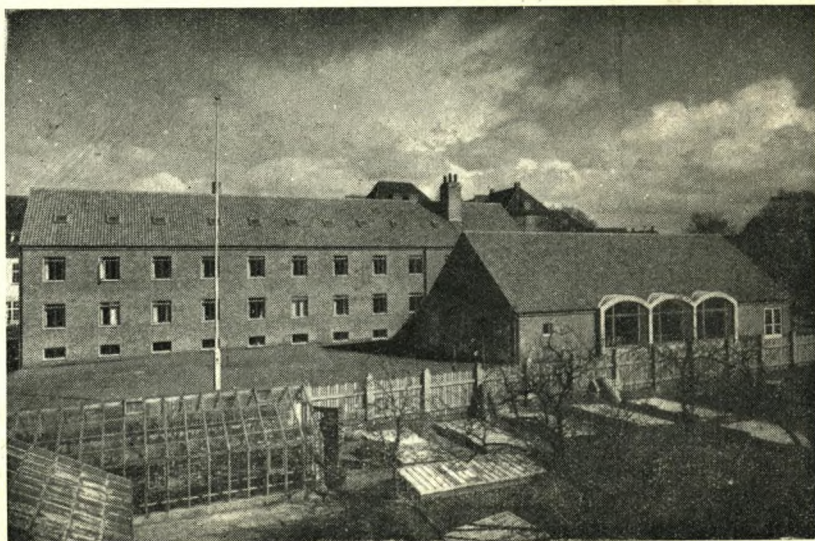
— Konsul Müller svarer med et glad smil: Det gik strålende, byen stillede sig straks meget velvillig, gav os pengene og en smuk byggegrund, som er beliggende få minutter fra byens hovedfærdselsåre — og alligevel i omgivelser, der altid vil være frie. Også fra anden side mødte vi velvilje. Vi har modtaget en mængde værdifulde gaver, men den største kan vel nok siges at være, at arkitekterne Preben Hansen og Arne Kjær tilbød vederlagsfrit at udføre arkitektarbejdet, hvorfor det er

os en stor glæde at oprette et „4. Maj-Kollegiets Arkitekterne Preben Hansen og Arne Kjær's Festlegat“, som skal benyttes til festligholdelse af frihedsdagen på kollegiet.

Endvidere vil jeg nævne, at Monumentfonden, hvis midler overvejende er skabt til veje ved den af „Frit Danmark“ arrangerede illegale udstilling i 1945, har skænket os et pragtfuldt broncerelief af Utzon Frank (et ungdomsarbejde: David fælder Goliat), og endvidere har tilbudt os en del af den indre udsmykning, således skal kunstmaleren Carlo Wognsen udsmykke spisesalen, der samtidig skal tjene som festsal.

— Hvor stort er kollegiet?

— Det består af to fløje. I den ene findes portnerbolig og for alumnerne en havestue og den omtalte spisesal. I den anden i to etager de 32 alumneværelser, bibliotek (pejsestue) og på hver gang et tekøkken og moderne installationer. I samme fløj findes eforboligen. Endvidere findes der i den anden fløjs tagetage en sovesal, der væsentligst skal benyttes til unge mennesker, der gennemgår kortere kursus på Teknisk Skole. Et særligt raffine-

„4. Maj-Kollegiet“, Aalborg. Bag de tre buer ligger festsalen.

Foto: J. A. Kirkegård

Spisesal og festsal

ment er en elektrisk opvarmet, finsk badstue i kælderetagen.

— Er bygningen nu gældfri?

Konsul Müller smiler fornøjet, idet han siger: Ja, mere end det, vi har ikke blot bygningen betalt, men desuden en god driftskapital.

— Stilles der særlige fordringer for optagelse på kollegiet?

— Ifølge vedtægterne er enhver ung mand og kvinde fortrinsvis i alderen 16 til 25 år, der søger en videregående uddannelse i Ålborg, adgangsberettiget.

Fortrinsberettigede er børn, hvis forældre har sat livet til i befrielseskampen eller som selv har været aktive deltagere i modstandskampen. Vi forlanger, at alumnierne i hvert fald skal spise middag på kollegiet, netop fordi vi gerne vil skabe en kollegieånd.

— Hvem styrer kollegiet?

— Det gør en efor, redaktør N. A. Eigenroth, der er ansvarlig overfor bestyrelsen, der består af følgende: Konsul Sigurd Müller (fm.), adjunkt Erik Sonne og købmand Ejnar Davidsen

(disse tre repræsenterer Frihedsfondens lokalkomité). Repræsentanter for byrådet: Borgmester Marius Andersen og landsretssagfører Poul Svanholm. Valgt af Ålborg tekniske Skole: Murermester Thomsen Støtt, og af Ålborg Handelsstandsforening: Konsul Gorm Bremmer.

Som kontaktudvalg til Frihedsfondens kollegieråd er valgt: Konsul Sigurd Müller, adjunkt Erik Sonne og landsretssagfører Poul Svanholm.

D—t.

Kirken i Ålborg under Besættelsen

Kirkens kår og virke i Ålborg under besættelsen adskilte sig vel i det store og hele ikke fra andre danske byer. Dog tør man vel påstå, at Ålborg med de store besættelsesstyrker, der i antal til tider overgik Stor-Ålborgs indbyggertal, kunne skabe særlige problemer.

Det var i Ålborg, alsangen havde sit udspring. Da den første lammelse efter besættelsen var overvundet, samlede pastor Axel Bang store skarer af mennesker under åben himmel, og her sang man de gode, danske sange.

Det blev ikke ved sangen. Kirken var særdeles aktiv i det humanitære arbejde; f. eks. kan nævnes „Puf“ (præsternes uofficielle fagforening), hvortil præsterne indbetalte en del af deres løn med det formål at hjælpe kolleger, der blev udsat for tyskernes forfølgelser. Da det imidlertid lykkedes at fortsætte med udbetalingen af løn til præster der var fængslet eller „gået under jorden“, blev det indvundne beløb benyttet til andre formål, bl. a. blev ikke så få penge benyttet til hjælp til jøderne.

Kirken tog klart standpunkt i tidens vanskelige spørgsmål. Da jødeforfølgelsen gik ind, blev der i alle kirker oplæst en protest mod forfølgelsen af danske medborgere. De forsamlede menigheder rejste sig spontant efter oplæsningen for at tilkendegive deres sympati. I Sct. Markuskirken sagde pastor William Larsen efter oplæsningen: „Hvis I vil som jeg, underskriver jeg denne protest og sender den til den tyske kommandant!“ Dette skete.

M. THOMSEN STØTT & SØN

Murermester- & Entreprenørforretning

AALBORG

TELEFON 1992-4983

Der blev i stor udstrækning ydet hjælp til jøders udrejse. Pastor Axel Bang kom en dag til mig og spurgte, om jeg ikke kunne hjælpe en ung jøde ud af landet. Han var på grund af begivenhederne på sammenbruddets rand. Vi aftalte mødetid, og så skete det, at en præstesøn fra en anden by kom op til mig og spurgte, om jeg kendte nogle jøder, der skulle til Sverige. Da den unge jøde til den aftalte mødetid kom, var præstesønnen i mit hjem, og da han så, at den unge jøde var meget nervøs, sagde han: „De ser jo ikke ud til at være jøde. Jeg har sommetider rejst med dem, der så ud, som om de lige var kommet ud af 1. Mosebog!“ Et fødselsdagstelegram fra Sverige nogle dage senere fortalte, at jøden var i sikkerhed.

En dag ringede pastor Poul Schou til mig og sagde, at der var noget, han ikke kunne finde ud af — om jeg ikke kunne komme derud og hjælpe ham. Jeg kom derud og blev præsenteret for kunstmaler Hansen (pastor Sandbæk). Opgaven var at skaffe kontakt med en mand, pastor Schou ikke kendte. Da jeg kendte et sted, hvor der kunne skabes kontakt, satte jeg pastor Sandbæk stævne der til et bestemt tidspunkt. Familien kendte ikke mit dæknavn, og da pastor Sandbæk kom, sagde jeg: „Mit navn er Sand.“ Hvortil pastor Sandbæk omgående replicerede: „Mit navn er Bæk.“ (Stort smil).

Kirkens ungdom var særdeles aktivt med i modstandsarbejdet. En ung præst havde således en bibelkreds, der udelukkende bestod af sabotører. En anden præst holdt altergang for en kreds af sabotører. Der var også tab indenfor disse rækker. Således faldt den unge KFUM-spejder, bankassistent Vangsted i august 1943 under en nedkastning syd for Ålborg.

I Ansgarkirken blev der holdt en mindegudstjeneste i anledning af tyskernes mord på Niels Erik Vangsted, men Kirken kunne kun rumme en brøkdelen af de mange, der ønskede at være med. Mindehøjtideligheden blev en storstilet demonstration mod voldsherredømmet.

Udstedelse af falske attester og legitimationskort hørte til dagens orden. Da folkeregistret i Ålborg i 1944 forandrede typerne til legitimationskortene, måtte det gamle materiale kasseres, og der måtte fremskaffes kort med de nye typer.

Tyskerne havde for skik at samle deres biler om Vor Frue kirke, hvor pastor Poul Schou er sognepræst. En aften kom pastor Schou til kirken, og da var der anbragt en stor bil foran ho-

vedindgangen. Pastor Schou bad om at få denne fjernet, og da han ad forhandlingens vej ikke kunne opnå noget, sagde han, at nu forstod han bedre de mange beretninger om, at englænderne bombede kirkerne. Vagten blev ophidset og ville anholde Poul Schou. Da kirkeklokkerne i det samme begyndte at ringe, sagde P. Schou, at han skulle ind og holde gudstjeneste. Vagten sagde, at han ville vente på præsten. Da gudstjenesten var forbi, blandede P.

L. J. Rasmussen jun.

AKTIESELSKAB.

København.

Revision

H. C. STEEN HANSEN
statsaut. revisor

St. Kannikestræde 10, Kbhvn. K. Tlf. C. 16.555

GEORG BESTLE A/s

VIN EN GROS

KØBENHAVN, K.

TELF. CENTRAL 1038

Marie Christensen

Bispetorvet - Telef. 1939-3222

Aarhus

KONDITORI

&

HJEMMEBAGERI

Hak Jørgensens Bogtrykkeri

Sturlasgade 14 - København S
Telefon Su. 1871

ØJET faar hvile- i brillen fra THIELE

Sch. sig med kirkegængerne og gik ud af hovedindgangen. Da P. Sch. kom hjem, ringede han til det danske sikkerhedspoliti, fortalte om tilfældet og fastslog, at hvis tyskerne henvendte sig der, havde han først gjort anmeldelse og klaget over deres overgreb. Ingen hørte fra tyskerne — næste morgen var alle biler borte, og kirkepladsen blev aldrig mere benyttet til tysk parkeringsplads.

En østrigsk officer havde mere humor. Han kom en dag til kirken med 10 mand. De skulle op i tårnet for at foretage øvelsespejlinger. Pastor Poul Schou fastholdt, at dette ikke kunne lade sig gøre med mindre de havde ausweis fra kommandanten, påtegnet af byens politimester. Så spurgte den østrigske officer: „Hvor meget koster det for turister at komme op i tårnet?“ „25 øre,“ svarede pastor Schou. Østrigseren tog sin portemonæ frem og ville betale. „Nej, min herre, De er ikke almindelige turister,“ sagde pastor Schou. Østrigseren smilede beklagende — gik med sine folk — og man så dem aldrig mere ved kirken.

Der fandtes også enkelte høflige tyskere. En dag mødte Poul Schou en ung flot flyverofficer, der spurgte om vej til Budolfi plads. P. Sch. svarede på tysk: „Jeg taler ikke tysk efter den 9. april 1940!“ „Hvorfor ikke,“ spurgte tyskeren forundret. „Fordi Tyskland havde en ikke-angrebspagt med Danmark, men brød den og besatte landet,“ svarede P. Sch. „Entschuldigen Sie,“ sagde tyskeren, idet han gjorde stram honnør.

Som tjenestemænd kunne præsterne komme ud for ubehageligt oplevelser. Da den berygtede stikker Mikkelsen var likvideret og skulle begraves, var hele kirkegården 2 timer i forvejen afspærret, og bag hvert træ og hver busk stod en tysker med maskinpistol. Gestapo var bange for, at frihedskæmperne skulle overraske dem under begravelsen og meje dem ned. Da pastor William Larsen kom på kirkegården, blev han fulgt af maskinpistoløb hele vejen. Pastor Larsen havde i forvejen meddelt, at han ikke ønskede at holde tale. Han oplæste nogle skriftsteder, som i høj grad passede til anledningen. Da kisten var sænket i graven, trådte to gestapofolk frem med en mægtig krans, som de lagde ned på kisten. De

forsamlede gestapofolk beredte sig til at heile, men pastor Larsen trådte hurtigt frem til graven og forrettede jordpåkastelse — og tyskerne blev så konfuse, at der ikke blev heilet ved denne anledning.

I forbindelse med denne begravelse gik der en god historie. Der fortaltes over „BBC“ to gange, at der ved begravelsen skulle være sunget salmen nr. 635, hvor der i 8. vers står:

„Her hjælper ej gave, ej herrebøn,
men du får da din rette løn,
dig skjuler ej hule, ej tårn, ej mur,
du arme, usselig' kreatur.“

Læs hele salmen. Men det er kun en god „historie“ uden tilknytning til virkeligheden.

I det store og hele kan man fastslå, at kirkens tjenere og kirkens ungdom tog ivrigt del i befrielseskampen — og at kirken af den grund stod midt i folket.

Aage E. Damtoft.

Først nu anerkendt som offer for nazisternes forfølgelse.

Lands-forvaltningsretten i Slesvig har taget stilling til et principielt spørgsmål vedrørende anerkendelse af naziregimets ofre.

En 22-årig arbejdsmand Horst Kaffke, der stammer fra Danzig, men nu er bosiddende i Flensborg, blev anerkendt som offer for nazisternes forfølgelse. Han var af sine forældre blevet opdraget i den ånd, der hersker inden for sekten „Jehovas Vidner“. Nazisterne tog ham fra hjemmet og anbragte ham i et opdragelseshjem, da forældrenes opdragelse betegnedes som statsfjendtlig. Da han i skolen svarede, at de eneste førere, han havde kendskab til, var Jehova og Kristus, blev han anbragt i et hjem på landet, mens faderen blev bragt til en koncentrationslejr. Efter krigen måtte han stærkt lidende af tuberkulose lade sig indlægge på et hospital. I første instans nægtede man at anerkende Kaffke som en af nazitidens ofre, men lands-forvaltningsretten har nu omstødt denne kendelse og anerkendt hans krav.

PIGTRAAD

I anledning af besøget af de hollandske fangekammerater 11.—18. Juni:

Welkom in Denemarken

God schiep Hemel en Aarde, maar wij schiepen Holland, zo luidt bij jullie een spreekwoord.

Organ for og udgivet af Kammeraternes Hjælpefond. Udkommer med 12 numre årligt. Abonnement 12 kr. pr. år. (Girokonto 780 kan benyttes ved bestilling af abonnement).

SEKRETARIAT

Ekspedition, abonnements- og annonceafdeling, H. C. Ørstedesvej 34, København V. (kontortid 9—12,30). Telefon: C. 10.085.

Annoncer, der ønskes indrykket i bladet, må være kontoret i hænde senest den 20. i foregående måned.

REDAKTION

Ansvarshav. redaktør: Kommunelærer Johs. Fosmark, Slagelsegade 9, 2., København Ø. Telefon: Øbro 8537 (træffes bedst 17—18).

Indlæg, artikler, meddelelser, breve fra læserne m. v., der ønskes optaget i bladet, må være redaktionen i hænde senest den 25. i foregående måned.

Redaktionsudvalg: Seminarieførstander Paul Holt. Kontorchef i Krigsministeriet, kaptajn Fl. B. Larsen. Pastor Poul Riis.

FORRETNINGSFØRER

Arkitekt H. Kornbeck, Ordrup Jagtvej 137, Charlottenlund. Telefon: Ordrup 5075.

TRYKKERI

Hak. Jørgensens Bogtrykkeri, Sturlasgade 14, København S. Telefon: Sundby 1871.

Klicheer: Persson's Cliché-Anstalt, København. Papir: A/S V. Crone & Møller, København.

Kontoret holder ferie.

Kammeraternes Hjælpefonds kontor holder ferie hele juli måned.

Alle henvendelser rettes i den nævnte tid direkte til formanden, konsul, sagfører, cand. jur. Kaj V. Dahl, Horsens.

Næste nummer.

Næste nummer af „Pigtråd“ er planlagt til at skulle udkomme den 20. august.

Det vil blive et Esbjerg-nummer til ære for det nye frihedskollegium, der indvies den 29. august.

Leden van Nederlandse vereniging van Ex-Politieke Gevangenen (uit de bezettingstijd).

Wij heten jullie welkom in ons vaderland, wij openen onze huizen en harten voor jullie en zeggen jullie dank, om dat jullie de vriendschapsband, die ons samenbindt, willen komen versterken. Wij ontmoetten jullie en jullie landgenoten onder de duitse bezetting, wij ontmoetten hen daar, waar — jammer genoeg — zovele goede kameraden hun leven moesten offeren, namelijk in de duitse kampen, Gestapo-gevangnissen en tuchthuizen. Wij ontmoetten jullie op de arbeidscommando's ontmoetten jullie tussen de mannen van vele andere natie's. Maar toch, tussen nederlandse, noorse en deense gevangenen ontstond altijd een vriendschap, die meer was dan alleen een gevangene-kamerraadschap.

In 1948, drie jaar na de bevrijding, gelukte het de banden van vriendschap weer samen te binden, sedert dien zijn deze banden hechter geworden en zullen steeds hechter worden.

Wij — mannen en vrouwen — die eens het lot der onvrijheid hebben gevoeld, zijn er van overtuigd, dat de

weg naar vrede niet alleen gaat over verdragen en afspraken tussen de landen, maar eerst en vooral over de vriendschapbanden die de gewone burgers van de verschillende landen met elkaar verbinden.

Vrinden uit Nederland. Wij zijn destijds te samen gekomen — en wij komen opnieuw bij elkaar. Wij komen te samen, niet alleen om enige prettige dagen door te brengen maar ook om te spreken en misschien ook eenmaal bereiken datgene, dat altijd het vaste onderwerp was in de gevangenschap, naemlijk:

Recht van vrijheid voor iedereen, alsmede het recht om:

„Vrij te denken, te geloven en te spreken“.

Laat het ook moeilijk zijn de taal van elkaar te verstaan, in de taal van het hart kan men zich nooit vergissen.

Wij hopen en wensen, da jullie hier bij ons in Denemarken enige dagen mogen meemaken, de — als jullie thuis gekomen zijn — niet alleen een blijde herinnering zullen zijn, maar ook en aansporing en een herinnering, dat datgene, waarvoor wij destijds hebben gestreden nog niet geheel gewonnen is.

Hiermede wensen wij jullie

Welkom in Denemarken.

Velkommen til Danmark

Gud skabte himlen og jorden, men vi skabte Holland, således lyder et ordsprog hos jer.

Medlemmer af N. V. E. P. G. (u. d. b.).

Vi ønsker jer velkommen til vort fædreland, åbner vore hjem og hjertes for jer og benytter samtidig lejligheden til at takke jer, fordi I atter ville være med til at forstærke de venskabsbånd, der knytter os sammen. Vi mødte jer og jeres landsmænd under den tyske besættelse, mødte dem der, hvor desværre så mange gode kammerater måtte ofre livet, nemlig i de tyske kzelejre, Gestapo-fængsler og tugthuse. Vi

mødte jer på arbejdskommandoerne, mødte jer mellem mange andre nationers mænd. Men dog, mellem hollandske — norske og danske fanger skabtes altid et venskab, der var mere end blot fangekammeratskab.

I 1948, tre år efter befrielsen, lykkedes det at sammenbinde venskabsbåndene fra dengang, siden er disse bånd blevet forstærket og vil stadig blive forstærket.

Vi — mænd og kvinder — der en-

Sluttes Side 78

OTTO LARSEN

Bygnings- og Kleinsmedie

v. OTTO LARSEN & SØNNER

TELF. 662 AALBORG

I mere end

100 aar

har folk søgt

HJEMMETS UDSTYR

i

GRAVENSGADE 2

AALBORG

A. & H. MEYER Farveri
C. 3689

Sabotagen i Aalborg

Af museumsinspektør, cand. mag. Peter Riismøller

Husk, at denne lille beretning handler om sabotage i *Ålborg*. I den by, som allerede fra april 1940 blev den største tyske garnisonsby på dansk grund, hvor ofte i lange perioder 25—30.000 tyskere var stationeret i en by på 90.000 mennesker, når alle byer i komplekset Stor-Ålborg regnes med. Endnu i besættelsens tredje år søgte ålborgenserne til København for at få lidt ferie fra den evige lyd af støvlers tramp, der sled nervene tynde, og det geled af tyske rumper, der spærrede adgangen til enhver disk i Ålborg.

Det var jo Ålborgs placering som jysk færdselscentrum, der trak denne vældige belægning til. Lufthavnen og den dækkede havn inde i fjorden, den jyske længdebane og nettet af privatbaner og landeveje, alle disse veje løb sammen her, og stabe og virksomheder af enhver art skabte tilsammen en op-hobning af mennesker og fartøjer, flyvemaskiner og vogne, værksteder og depoter, der var ved at kvæle alt civil liv. I næsten et år lå tyskernes transportskibe til Norge i Ålborg havn, inden de listede over Skagerrak, når mørke og vejr passede til det. Det kunne betyde, at 10—15 ammunitionsskibe lå midt i byen, lastet til rælingen. En enkelt bombe i et af dem kunne have jævnet begge havnekwarterer med jorden.

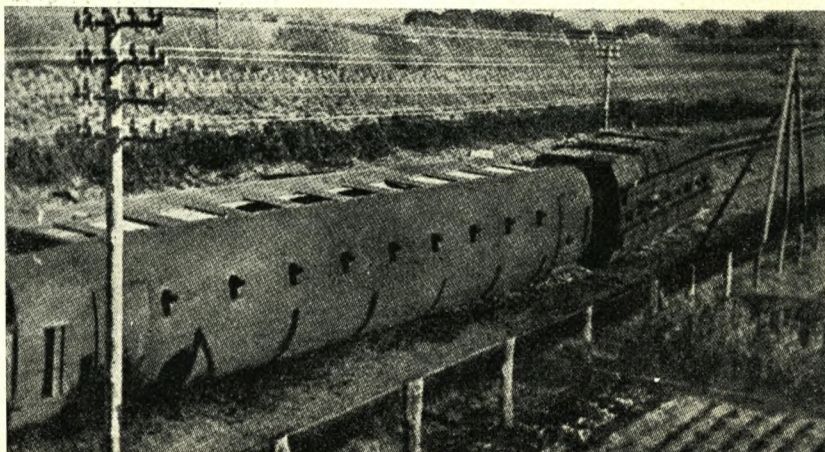
Men denne særlige stilling gjorde, at

sabotagen i Ålborg først og fremmest rettedes mod tyskernes færdsel. Den lammelse af værnemagervirksomheder, der andre steder blev et så virksomt våben, trådte her helt i baggrunden for ødelæggelsen af jernbaner, biler og flyvemaskiner.

Det betyder naturligvis ikke, at værnemagere var fredet i Ålborg. Et kartoffeltørreri på Østerbro blev svedet af, nogle værksteder sprængt, halmvarefabrikken brændt og cementpakkemaskinerne på Rørdal sat ud af drift. Alt sammen såre godt og dristigt udført, men ikke af samme livsvigtige art som færdselssabotagen.

Ålborg værft måtte, som andre danske værfter, nødtvungent reparere skibe for tyskerne. Blandt arbejderne dannedes hurtigt grupper, som hjalp fagfolk til at anbringe bomber på de rette steder, og 22. juli 1943 satte en aktion hele afdelinger af værftet ud af spillet. Den fulgtes af flere, så man snart blev nødt til at kalkulere med dobbelt timestal for de tyske reparationer. Og samtidig skete det for tyskerne ganske uforklarlige, at et par af deres kystbevogtningsfartøjer blev sprængt inde i havnen, ja tilsidst endog et svært armeret forpostskib. Selv den bestemmelse, at civile danskere ikke måtte bringe forsyninger ombord, hjalp ikke, for elektrikere havde de dog brug for.

Biler var forholdsvis lette at spræn-

I februar afsprede et tysk troppetog ved Ellidshøj, og linien var spærret i 2-3 døgn

ge med små „trædebomber“ under dækkene eller bomber i motoren i forbindelse med tændingen. Men skulle det have nogen art, måtte også værkstederne sættes ud af drift, og et par af de ivrigste — i Hasseris og Lindholm — blev pustet ud, så kun soklerne stod tilbage.

Mest effektiv var dog jernbanesabotagen. Det jyske banenet måtte tage næsten hele belastningen af transporten fra og til Norge og Finland, da englændernes u-både og kystflyvevåben havde gjort søtransporten for usikker, så i år igennem afgik et tysk troppe- eller materialtog for hvert dansk tog på hovedbanen. Men sabotørerne vidste gerne, hvornår en større transport skulle afsted, og så blev en ladning PE anbragt i en skinnesammenføjning, så to skinner blev slået over samtidig. I et par tilfælde lykkedes det at afspore tog, således lå i lang tid en væltet togstamme ved Ellidshøj og reklamerede for modstandsbevægelsen. Som den blev fotograferet, er vist intet dansk tog nogensinde blevet, hverken før eller siden.

Dækning var et vigtigt led i sabotagen mod jernbanerne. Men man kunne vælge for god dækning, så tyskerne også havde regnet den ud, og i Rold skov var vagten dobbelt så tæt som på åbent land. Derfor skete flere af de vigtigste sprængninger på åben mark, særlig ved Skalborg, Ellidshøj og Doense. Spørg ikke hvordan; dette er ikke nogen instruktion. Men sikkert er det: fra 1944, da sprængstof var til rådighed i tilstrækkelig mængde og specialister var uddannede, var gennemsnitsforsiknelsen for tyske transportere fra Ålborg oppe på dage.

Selv på stationerne lod det sig gøre at stoppe trafikken. Vandtårnet på Ålborg banegård fik sit skud allerede i julen 1943, og lokomotivremissen med privatbanernes stålheste gik samme vej, endda nogle måneder før.

Længst omkring nåede vel rygter om sabotagen på selve Lufthavn Vest. Sprængstof i „frokostpakker“ var gennem lange tider bragt ind af specialarbejdere og anbragt på sårbare steder, og en novemberdag i 1944 blev glyanterne trykket. Stærk kulde forsinkede imidlertid den samlede sprængning, og eksplosionerne blev ved i et par døgn,

hvilket gjorde tyskerne endnu mere virrede. 40 flyvemaskiner, 2 hangarer, en officersmesse og en biograf, flere mindre værksteder og et par biler med specialinstrumenter var udbyttet, og et telegram fra den allierede overkommando med lykønsning var kvitteringen. Det var en stor dag.

Da tyskerne forlangte de fattige kulagre udleveret, sprængte sabotører kulkranernes hjul bort. Kraftstationer blev sprængt og en dag blev selve den store støjsender på Vesterbro ødelagt ved en bombe, som fra fortovet blev kastet over taget. Der var flere støjsendere i virksomhed, så virkningen var overskuelig, men hvilken opmuntring for byens folk at se, at kampen blev ført lige for øjnene af dem.

Mest af moralsk virkning var også sprængningen af selve den tyske ortskommandatur på Birks hotel, der skete i oktober 1943. En rask sabotørpige — lad os ikke glemme, at kvinderne ofte måtte tage en opgave, hvor en mand ikke kunne smutte igennem — tog plads som rengøringsassistent på kommandaturen og kunne kort efter meddele, hvor bomberne skulle anbringes. En mand uden svimmelhedsfønelser gik ud af et vindue i nabohuset en bælgmørk nat, krøb ad tagrygningen hen og firedede bomberne ned i skorstenen i en wire. Her skete det modsatte som på lufthavnen; varmen i skorstenen fremskyndede eksplosionen, så huset var næsten tomt, da bomben detonerede. Men hvilken jubel i byen.

Sabotørerne skiftede ofte. Et signalement i tyskernes hænder, og en mand måtte udskiftes eller gå til Sverige. En mand taget, og resten af gruppen måtte spredes til andre arbejdspladser. Bofaste folk måtte af og til sættes til andet job, når deres rygte ikke tålte mere belastning. Og når her ikke er nævnt et eneste navn, skyldes det simpelthen,

at ingen enkelt mand kan nævnes frem for så mange andre. Hvem den dristige specialarbejder var, der lagde bomberne på Lufthavn Vest, ved endog kun ganske få af hans kammerater, og lige så få kan nævne den mand, der gik på hotellets tag på strømpefødder med en bombe i en ståltråd. Lad dem være anonyme, alle de frygtløse og tavse kammerater, der håndterede den grønne dej så sikkert og kunne farverne på blyanterne udenad. Spænding fik de mere af, end de fleste skøttede om, men også deres del af surt slid og kedso-melig venten, tobaksmangel og hjemløshed, angst for kammeraters skæbne og inderst i sindet skrækken for den mest djævelske lyd en illegal dansker kendte — lyden af en smældende bildør i natstilheden. Tro ikke — som mange gjorde i befrielsesrusen — at sabotørerne havde levet en ferietilværelse. Nej, de trængte til ferie, om nogen gjorde.

Alle har vi hørt den indvending mod sabotage, at den ødelægger store værdier. Men hvor meget mere knuser ikke et bombardement eller en anden direkte krigshandling? Sabotagen rammer distinkt sit objekt, og kun i ganske få tilfælde andet — husk blot vor uendeligt få menneskeliv, sabotagen i Danmark kostede.

Sabotage er den nobleste og humaneste form for krigsførelse, dens hensigt er at slå krigsmaskinen i stykker, inden den når at gøre mennesker skade.

Dette er ikke skrevet af nogen sabotør, men af en kontaktmænd, der var for gammel og tyk til at være med mellem de aktive, han havde æren at huse og hæle. En, hvis nattemare var et altfor stort kendskab til planer og dåd, mennesker og begivenheder.

En hilsen til alle Ålborgs sabotører fra

„Kresten Petersen“.

Aktieselskabet
DE FORENEDE TEXTILFABRIKKER
Ålborg

Kvinden i modstandskampen

Af Aase Aagaard.

Kvindens deltagelse i modstandskampen på lige fod med manden må betragtes som et led i den naturlige udvikling, der er foregået siden Florence Nightingale's arbejde på Krim blandt de sårede soldater. Hendes indsats blev gjort — om man kan sige det — i „baglandet“, men kvinden er ikke blevet stående ved det og har nu placeret sig selv i forreste linie.

Ingen kan vel i dag nære nogen tvivl om de engelske kvindekorpss' strålende indsats under krigen eller de franske kvinders lige så strålende indsats i modstandskampen. Også herhjemme var kvinderne med fra den første spæde begyndelse og blev hurtigt rutinerede i at skrive stencils, duplikere og uddele illegale blade, ligesom de heller ikke gik af vejen for at

afsætte de mange illegale bøger, og efterhånden overtog de også det job at skaffe penge til så godt som alle grene af det illegale arbejde.

Længe varede det heller ikke, før man også begyndte at anvende kvinder i kurértjenesten; gennem et længere tidsrum havde den danske modstandsbevægelses største stab, nemlig „Toldstrup“'s, således hele fire kvindelige kuréer, som klarede de ofte meget vanskelige situationer med en beundringsværdig selvbeherskelse og sindsligevægt, hvor deres mandlige kolleger utvivlsomt ville have tabt hovedet.

Antallet af opgaver, der blev overladt til kvinderne, voksede hurtigt: Kodning og dechiffriering af de mange telegrammer til og fra England, vagtposter ved radiogrupper og sabotage-

grupper, „camouflage“ i mange forskellige farlige situationer, f. eks. ved flytning af illegale sendere, udspionering af Gestapo og de virksomheder, der arbejdede for besættelsesmagten, o. s. v.

Det blev også ret hurtigt overladt til „pigerne“ — som de kaldtes — at skaffe depoter til de nedkastede våben og andre udrustningsgenstande — og det var jo ikke den mindst vigtige side af sagen. „Pigerne“ kunne ved mobilisering af al deres „kvindeligt“ åbne mange døre, hvor deres mandlige kammerater ganske sikkert ville have løbet panden imod. Som et glimrende eksempel herpå kan nævnes, at det også var en af „pigerne“, der fik opspurgt og skaffede adgang til kælderen i en af Alborgs kirker. Man kunne kun komme derned ved at løse nogle bestemte gulvbrædder inde i selve kirken; hun fik nøglen, og længe varede det ikke, før kælderen var fyldt med våben, og det var et af landets bedste og sikreste depoter.

Mange morsomme episoder kan man fortælle om, hvorledes mænd tyede til kvindeklæder, når de måtte „gå under jorden“. I modsætning hertil kan nævnes, at da en af vore diakonisser, som havde indlagt sig store fortjenester, følte sig truet af Gestapo, anlagde hun blot almindelig kvindeligt dress, brugte en anelse læbestift og var straks ganske ukendelig!

Kvindens opgaver i dag er absolut ikke blevet færre end dengang. Enhver kvinde vil kunne finde sin plads i civilbeskyttelsen, hvor der er brug for et meget stort antal. For dem, der har kræfter, evner og mere tid til deres rådighed, er der desuden de egentlige hjælpekorps for forsvaret: Militærlotterne, Kvindelige Marinere og Kvindeligt Hjemmeværn — og det vil sikkert være en meget stor misforståelse at mene, at kvindernes indsats på dette område skulle være slut sammen med den danske modstandsbevægelses kamp for friheden.

Aase Aagaard.

Ester Raab, en tidligere fange i den berygtede Sobibor koncentrationslejr i Polen, genkender Erich Bauer, lejrens „gasmester“, blandt andre mænd, klædt i overensstemmelse med signalementet.

Bauer er i forhør her for forbrydelser mod menneskeheden. — Han beskyldes for at have iscenesat en særlig massehenrettelse af jøder under et besøg af Heinrich Himmler i Sobibor koncentrationslejren. Han har erklæret sig ikke skyldig.

Antallet af jøder, ombragt ved gas af denne 50-årige tidligere blokvognskører kan ikke fastslås.

Han beskyldes også for at have tvunget to unge jødiske piger til at leve sammen med sig og dernæst for at have dræbt dem.

Bauer blev fængslet i 1949, efter at han i fire år havde arbejdet med oprydning i Berlin.

MEMLEAF
FORENINGEN AF DANSKE
UGEBLADE, FAGBLADE OG TIDSSKRIFTER

Churchill-klubben

var en spire til noget mere

I år — fem år efter befrielsen — er det naturligt at tankerne går tilbage til den tid, der for os alle har så bitre minder. Et af disse minder er mindet om den dag — den 8. maj 1942 — da rygten lød i byen, at der var taget 8 skoledrenge af politiet, fordi det havde vist sig, at de havde været i besiddelse af våben (der jo den gang var det farligste af alt), og vistnok var ophavsmænd til en del af de voldshandlinger mod tyskerne: Sabotage, tyverier af våben, benzin m. m., som i den sidste tid havde skaffet det danske politi så meget besvær. Politiet havde ment, at det var en ondartet, dreven tyvebande, der af erfaring kendte veje og midler til at undgå politiet, og så viste det sig at være nogle fuldkomne uerfarne, blåjuede drenge, der blot tænkte på at volde den forhadte besættelsesmagt alt muligt ondt og selv komme i besiddelse af de våben, som de mente var så nødvendige for at kunne

være med, når den dag kom, da tyskerne, med Englands hjælp, skulle jages ud af landet. Som de hadede Hitler og hans fæller, var de fulde af beundring for Churchill og RAF.

På dette tidspunkt var det ikke så almindeligt med åben modstand mod tyskerne, og mange forargedes og rystede på hovedet over slig en dårskab, men det viste sig dog snart, at endog mænd i mere moden alder, som man regnede for at være kloge og gode danske mænd, senere gjorde det samme, og så så man lidt anderledes på det.

Det, de otte drenge — og senere deres mere voksne hjælpere — den gang lavede, kan man jo sige gjorde hverken fra eller til — måske ikke — og i sammenligning med, hvad der senere blev lavet, kan vi sige, at dette her var intet; men det havde en symbolsk betydning som — fordi det var noget af det første, der blev offentligt bekendt — alligevel fik stor betydning ud over

Aalborg by set fra luften

landet og dets grænser, idet det blev klart, at modstandsviljen ikke sov hos alle.

Politiet selv var vist ikke mindst forbavset over de „forbrydere“, de fik i deres garn, og det gjorde dem ondt at skulle dømmе efter lovens strengeste paragraf; men det var nødvendigt, for at tyskerne ikke skulle tage fat på dem.

Nu blev disse skoledrenge fanget, for-

Akts.

De danske

Bomuldsspinderier

Vejle - Valby

BREDGADE 25 E
KØBENHAVN K

Telefon Central 15026

*Alle slags klichéer
i fineste udførelse*

Betrag Deres Fremtid

gennem
Spareuret

Opsparing
Livsforsikring

DANSK SPARE-SELSKAB
NØRREVOLD 3, KBHVN., K. C. 9380

hørt og dømt og sat i fængsel; et af vore gode, danske humane fængsler vil vi sige; ja, i forhold til de tyske koncentrationslejre, hvor de ville have havnet, hvis de var taget et år efter, var det ikke det værste, der kunne ske dem. Men hvad frihedsberøvelsen betyder i den alder, det er der vist ikke mange, der tænker over. Drengene selv var, mens de sad i Ålborg Kong Hansgades arrest ukuelige; de lagde plan om videre sabotage, når de kom ud; de havde kort forinden de blev taget fået forbindelse med nogle ældre kammerater i Brønderslev, som havde tilført „våbendepotet“ flere gode sager — også disse sad sammen med dem i arresten. Da de havde fået deres dom (de af drengene, der fik mest fik 3 år og skulle overflyttes til Nyborg Statsfængsel), var de meget kedede af det, for da var det lige lykkedes dem at få savet nogle tremmer over i en af cellernes vindue, og nu skulle det rigtig have gået løs. Men da de yngste blev flyttet, sad de ældre kammerater tilbage, og de benyttede sig i fuldt mål af deres sikre udgangspunkt for sabotage: Fængslets celle. De gik ud og forøvede sabotage om natten, og var der ikke uheldigvis blevet luftalarm en nat, og de blev grebet igen, var de vel aldrig blevet opdaget. De kom for en tid i tyskerne klør og fik det ikke godt. Senere blev der lavet en tuskhandel med tyskerne, og de kom op til Horsens statsfængsel. Det var, før strømmen for alvor var begyndt at gå ned mod de tyske koncentrationslejre.

Det var en streng tid for drengene og deres forældre. De fik en god behandling, men de var dog blevet voksne på en lidt for brutal måde — og for nogle vedkommende varede det længe, inden de overvandt følgerne, måske de aldrig helt overvindes.

Churchill-klubben i Danmark er blevet berømt, og mindet om den vil leve længe; det var sammen med mange andre et forsøg på at ruske det danske folk op og vise, at vi er et frit folk i et frit land. Gid vi nu i femåret efter befrielsen må lære at skønne på denne frihed som en af vore kosteligste gaver.

Ålborg, den 5. maj 1950. X.

Ovenstående er skrevet af en moder til et af klubbens medlemmer. Deres

dåd er fløjet ud over landets grænser. I Amerika er der udgivet en bog om „THE BOY SABOTEURS“. Da general Dewing efter befrielsen kom til Ålborg og af „drengene“ selv hørte beretningerne om deres våbentyverier fra tyskerne, deres ildspåsettelse af tyske banevogne, hvor de fik lejlighed til at afbrænde flyvemaskindele og meget andet, og hvorledes de kørte tyske biler i havnen — samt deres sabotage fra fængslet, lo generalen og sagde: „This is a good story! I'll tell it to Mr. Churchill.“

AED.

Muselman - ukendte job -

På 5 års dagen for Danmarks befrielse blev mindesmærket for vor ukendte kammerat afsløret.

Det var vist det eneste sted, hvor en af modstandsbevægelsens egne folk talte den 5. maj — han var nemlig en af dem, der selv kendte til de forhold, han talte om. — Tak, Poul.

Da flammen blev tændt, er jeg sikker på, at de flestes tanker gik tilbage til Neuengamme og de oplevelser, vi har haft der; jeg tror, det vi tænkte mest på, var de kammerater, som blev dannede, dem, hvis vej til friheden gik gennem krematoriet, efter lidelser som, for de flestes vedkommende, der ikke selv har oplevet dem, desværre er blevet glemt, men vi, der overlevede dette helvede, vil aldrig glemme — lad os give hinanden håndslag på det.

Jeg talte med flere kammerater om det smukke monument, der blev endnu smukkere, da flammen i skålen blusede op. Efter Steen Hansens udtalelser er det hensigten, at flammen i skålen kun skal være tændt på de store mindedage, såsom 9. april, 5. maj og 29. august.

Er det helt umuligt, at flammen kan brænde evigt?

Det synes jeg, vi skylder vore døde kammerater, og jeg er sikker på, at

der er mange, der er af samme mening som jeg.

Kan flammen f.eks. ikke brænde ved gas hver dag og så på mindedagene evt. erstattes med olie, som på afsløringsdagen?

Børge Pedersen. 60921.

Vi har forelagt forslaget for komiteens formand, statsaut. revisor Steen Hansen, der udtaler:

— Det er ikke blot meningen, at flammen skal brænde 4.—5. maj, den 9. april og den 29. august, men også på jule- og nytårsaftener, hvor vore tanker uvilkårligt går til dem, som vi savner.

Ganske naturligt er der i dette tilfælde først og fremmest tænkt på de dage, der knytter sig til frihedskampen, men vi er jo selv herre over, hvornår flammen skal brænde. Vi får snart regnskabet afsluttet, således at vi kan se, hvilke midler vi endnu råder over, men jeg vil da tro, at der godt kan blive råd til at tænde flammen på søndagene hele året igennem.

— Men den evigt brændende flamme?

— Den vil forudsætte gastilførsel. Og det vil sikkert være muligt at arrangere med begge slags flammer.

Vi har foretrukket den gule, sodende flamme i stedet for gassens alt for blå. Det er det eneste sted, hvor man har truffet dette valg. Vi har nu ikke gjort det for at være noget for os selv, men fordi vi fandt det kønnest.

Skulle man have den evigt brændende flamme, skulle vi have foretrukket den stiliserede olieflamme, der kun kræver en lille flamme og ikke som her et helt lille flammehav.

Grenå havns fiskeauktion

(statsautoriseret)

S. Møller Pedersen

Telf. Grenå 203

Folket og frihedskampen er eet

Vi oplevede i år en 4. maj, som er ganske enestående. Vi skal helt tilbage til 1945 for at finde et sidestykke.

Naturligvis var 4. maj dagen 1945 båret af det spontane, under en så enestående form, at dagen ikke lader sig kopiere.

Dagen i år manglede heldigvis den store 4. maj dags baggrund: de fem forbandede år.

Men når dette er sagt, må det med det samme tilføjes, at dagen i år var en strålende oplevelse oven på mange sure dage, hvor frihedskampens mænd har måttet stille til klø.

2 frihedskollegier blev indviet — to hjem skabt, som frihedskampens opmuntrende hilsen til fremadstræbende ungdom, og grundstenen blev nedlagt til et tredje.

Kollegietanken kritiseres jævnlige, men man må dog ikke i kritikken

glemme tankens storhed, der har sit udspring i at skabe levende, samfundsgavnige monumenter for frihedskampen — og de er dog langt at foretrække fremfor statuer o. l.

Der blev festet overalt i landet. Størst var arrangementerne vel i Ålborg, Århus og København.

Fakkeltoget ved Københavns rådhus og den enorme tilstrømning af mennesker var imponerende.

At mange kom, fordi vejret var godt, og fordi der var noget smukt at se, kan man naturligvis ikke se bort fra.

Men som deltager i folkevrimlen på Rådhuspladsen måtte man gang på gang glædes over, at det var frihedskampens festdag, der her næsten sprængte rammerne for det gigantiske arrangement.

Man følte bekræftelsen på, at folket og frihedskampen stadig er eet.

det noget ganske bestemt — noget, der er for stort, til at vi vil bruge ordene om ærefuld arv og patrioternes ord om mod og helte og troskab og ære og bedrifter.

Måske udførte I en bedrift. Men I udsatte jer ikke bare for at dø for jeres land. I forsvarede menneskeheden mod en ondskab, der truede hele verden. Det blev nødvendigt for jer at kæmpe for menneskelig værdighed, og før I døde, nåede I at se en verden, der fødtes og blev til midt i dette helvede. Den fødtes af modstridende teorier, som forenedes i een tro — troen på muligheden af et godt og frit liv — eet had — hadet mod uretfærdighed, tyranni, umenneskelighed og krig.

Af denne fælles tro og af det fælles had udkrystalliseredes eet mål: *Menneskehedens frigørelse* — ord, som endnu ikke er gjort hykleriske gennem brug — et mål, som ikke blot vækker højsindet varme i følelserne. Vi har set folk dø, som troede på dette mål.

Som så mange andre foretrak I også fred og ro og kærlighed. Men i modsætning til de fleste andre forstod I også, at menneskelighed og kærlighed er tom snak, når denne menneskekærlighed i det afgørende øjeblik viger tilbage for blodsudgydelse.

I oplevede menneskehedens blodige fornærelse, og jeres kærlighed var for stor til, at I ville bøje jer for den „nødvendighedens lov“, som åndelig ladhed og stupiditet kalder krigten.

I gik ikke ind i jeres kamp som automater, der af uforståelige kræfter og uden personligt dannede motiver blev drevet til at udføre farlige handlinger, hvis resultater var meningsløse. En dybere nødvendighed — ikke en ordre — var jeres tilskyndelse.

Uden autoritativ kalden — og uden autoritativ velsignelse — blev I deltagere i en kamp, hvor I var så lykkelige at have ubetinget monopol på jeres sags retfærdighed.

I ville ikke ofres. Men det offer, som

„I har skænket os troen på, at mennesket er betydningsfuldt“

Afsløring af monumentet for den ukendte k-z-fange.

Den 4. maj om aftenen afsløredes monumentet ved Helligåndskirken over den ukendte k-z-fange.

Højtideligheden var smuk og enkel. Kgl. kammersanger Henry Skjær sang, desuden medvirkede Berthe Quistgaard og pianisten Ole Willumsen. Klokkespillet fra Helligåndskirken gav en potpourri over kirkelige og nationale melodier — det lød pompøst. Talen blev holdt af læge Paul Thygesen. Han sagde:

På en anden af vore mindedage — på den 29. august 1946 — blev der gravsat en simpel sort urne på dette sted — under denne sokkel. En simpel sort urne af jern fyldt med hvid aske, hentet i Neuengammes krematorium — den tyske koncentrationslejr, som gjorde det største indhug blandt vore kammerater og medfanger.

Den gravsætning var ledsaget af de samme ord, som nu står hugget i soklen over jeres og vores urne:

Muselmand. Ukendte Job, aske i en askebob.

Legioners sorg og ve sover i din askes sne.

Menneske. Navnløse ven. Giv os mennesket igen.

Flammen fra denne sten vil pege lige mod den fremtid, I ofrede jeres liv, for at andre en dag kunn kalde denne fremtid deres.

Det, som I døde for, er for os: Jeres mødre, jeres enker, jeres fædre og jeres børn — og jeres kammerater, som var hos jer dengang og nu — for os er

I bragte, var endeligt og uigenkalde-
ligt. For I opgav ikke blot en fortid,
men en personlig fremtid. Med jer døde
millioner af personlige muligheder.
Og ved jeres død frelstes andre mulig-
heder, som I fandt fortjente ikke blot
et forsvar, men en aktiv kamp for at
blive fremmet.

Ordet „offer“ rummer kun så ringe
mening. Men det er noget medfødt hos
mennesket at være taknemmelige mod
dem, der går til grunde for mennesket
— låner mennesket sit liv. Derfor er
det også menneskeligt at anse det for
en hellig pligt at opfylde den dødes tes-
tamente. Og derfor har den ikke noget
med menneskelighed at gøre den
epidemi af glemsomhed, som raser over
de friske grave, og det er ude af pagt
med jeres testamente at vende fortiden
ryggen, selv om de samme folk måske
vender sig mod fremtiden med et fast
nationalt håndtryk.

Ikke en nations — men menneske-
hedens frigørelse var kodeordet på
kamppladserne i forskellige lande og
på stedet, hvor I døde — — en tilvæ-
relse, hvor „frihed og liv er eet, så en-
kelt, så uundværligt som menneskets
åndedræt“.

Hverken de fladhamrede nationale
gloser eller ordene uden kød eller sjæl,
som lever i internationale lovkode, var
jeres —. Derfor må de heller ikke bli-
ve vores. For døden har givet jer myn-
dighed som vore ledere, og I har for-
pligtet os — forpligtet os til at bevare
partisanånden — forpligtet os til ikke
at betragte krigen med død og lemlæ-
stelse af legeme og sjæl som et natur-
fænomen uden for vor egen kontrol.

I har forpligtet os til fornyet aktiv
modstand, når de atter styrer verden

så dårligt, at alle de bedste en gang til
risikerer at blive ofre for alle de vær-
stes fejl. Og selv om vore opfattelser af
ret og uret måske står længere fra hin-
anden end dengang, så ved *vi* — og *I*
er vidner på — at forskellen mellem
os ikke *kan* være så stor, at den kan
retfærdiggøre en gentagelse eller en ef-
terligning.

I har skænket os troen på, at menne-
sket er betydningsfuldt — det uvurder-
ligste af alt: Troen på menneskets uhy-
re muligheder.

I har lånt os jeres liv. Vi står i
gæld. En kvittering i blod og aske er
endnu gemt på stedet, hvor vi står.

Velkommen til Danmark

(fortsat fra Side 71)

gang har følt ufrihedens kår, er over-
bevist om, at vejen til fred den går ik-
ke kun gennem pagter og aftaler lan-
dene imellem, men går først og frem-
mest gennem de venskabsbånd, som al-
mene borgere i de forskellige lande bin-
des sammen med.

Venner fra Holland, vi mødtes den-
gang — nu mødes vi igen.

Vi mødes igen, ikke kun for at få
nogle fornøjelige dage sammen, men
også for, at vi kan tale om og måske
engang nå det, som altid i fangenska-
bet var det stående samtaleemne, nem-
lig

retten til frihed for den enkelte,
samt retten til

„frit at tænke, tro og tale“.

Lad os også have svært ved at forstå
hinandens sprog, hjerternes sprog går
man aldrig fejl af.

Vi håber og ønsker, at I, her hos os
i Danmark, må opleve nogle dage, der,
når I kommer hjem, ikke kun vil blive
et lyst minde, men også en spore —
en mindelse om, at det, vi engang
kæmpede for, endnu ikke er vundet
helt.

Med dette ønsker vi jer

Velkommen til Danmark.

Dansk tak til belgisk fangekammerat

Den belgiske læge Jean Gillien, fik
torsdag den 1. juni i politidirektørens
parolesal overrakt en gave som påskøn-
nelse for den fremragende hjælp, han
under fangenskab i Buchenwald—
Tauka havde ydet danske politifolk.

Dansk Politiforbund har gennem
længere tid arbejdet med at kontakte
flere læger, som man føler, man er en
tak skyldig. Nu var det lykkedes at få
forbindelse med Gillien. Han har i
nogle dage været gæst hos Buchenwald-
klubben og hos Dansk Politiforbund.

Ved det ejendommelige møde i pa-
rolesalen holdt den belgiske fangekam-
merat stuegang, og han kunne genken-
de mange af kammeraterne fra Tauka,
trods de fem års adskillelse.

FYENS STIFTS
SPAREKASSE
* ODENSE *

OPRETTET

1832

ODENSE

Esso
Service-Station

v. Arne Zachariassen

Dag- og
Natekspedition

Hellerup

Strandvej 44
Ryvang 1299 - 6828

Kammeratskabsstævne i Odense

Stemning og godt humør

Gestapofangernes årlige sommerstævne holdtes i Odense den 13.—14. maj med en tilslutning på omkring 100 tidligere fanger med pårørende.

Stævnet blev yderst vellykket og var båret af den bedste stemning.

Deltagerne fra Ålborg, Århus og Sønderjylland kom dels med tog, dels med biler. De københavnske deltagere rejste i reserverede kupeer fra Københavns hovedbanegård.

På Odense rådhus blev man budt velkommen af borgmester Werner, der udtalte, at det var ham en speciel ære og glæde at byde de tidligere fanger velkommen til byen. Odense politiorkester musicerede, og der var kransnedlægning ved politigården.

I Fruens Bøge talte borgmester Werner atter. Han udtalte sin glæde over at mærke de tidligere fangers gode humør og sammenhold. Efter kransnedlægning ved byens monument for besættelsestidens faldne afsluttedes lørdag aften med et kammeratligt samvær på husmandsskolen. En del af stævnedeltagerne stiftede under overnatningen atter bekendtskab med „de populære etagekøjer“.

Søndagen var forbeholdt en tur til Sydbyn med besøg bl. a. i Svendborg og på Tåsinge.

På Storebælts-færgen var både på hen- og hjemturen det store midterbord reserveret foreningen, og man benyttede lejligheden til at sige tak for god overfart „i sin tid“.

ved passende lejligheder. Solidt er I begravet under cement, granit, grønlandsk marmor, og hvad ved jeg. Lidt græs, kirkegårdsgræs, gror hist og her, nydeligt holdt er det hele, pænt at vise til fremmede. Men I er stadig *vore* døde, I tilhører en sag, der ikke er pæn og friseret og nydeligt holdt.

Jeg husker Jens, et dukkehus, du byggede til din lille pige. Jeg husker, hvor omhyggeligt du arbejdede på det, hver detalje var solid og gennemført. En trappe med løber og gelænder førte op til første sal, der var vinduer med glasruder, døre med hængsler, alt var ægte og gedigent. Engang sagde du selvbebrejdende, at du var altfor omstændelig, og derfor aldrig blev færdig med noget arbejde.

Ja, sådan var det, du kunne ikke gøre noget halvt, du kunne ikke få dig selv til at lave fusk. Derfor ligger du her.

Du blev aldrig færdig med det dukkehus. Dit arbejde blev for ofte afbrudt, du var med til at lægge grunden for et større bygværk, et nyt og bedre Danmark. Men du blev også hentet fra det større bygværk. Og grunden til det nye Danmark ligger hen som en øde tomt. Andre har maset sig frem, byggede videre på det gamle og fordærvede. Uretten triumferer, løggen blomstrer, kujoner og kræmmere fører igen det store ord i Danmarks hus.

Alt er pænt og ordentligt, her hvor du engang stod lænket til pælen. Du hørte næppe selv salven, som bragte dig døden. Måske hørte du et S-tog dundre forbi og forstod undrende, at livet gik sin vante gang. Også i dag kører tog forbi. Men ingen kigger mere gysende efter pælen, den er kommet på musæum, fint er her blevet.

I en eller anden krog står dit dukkehus og samler støv. Skimmel og svamp breder sig på det nye Danmarks grund. Det blev kun lidt, vi fik rejst af dit nye Danmark, hastigt overskyggedes tomt af fede hurtigvoksende snylte-svampe. De, som prøvelsen beskæmmede, skammer sig ikke mere. Der er påny grøde for rådne forlig, mode i bagstrøb og konjunktur i sammensværgelser mod folket. Snart er grunden moden for et bud fra en smart spekulant.

— Det er så lidt, jeg har udrettet, sagde du.

Bekendelse

Af forfatteren Leo Kari (II)

JENS

— Det er så lidt, jeg har udrettet, sagde du.

Og nu, fem år efter, sidder jeg ved din grav i mindelunden.

Her er også Svend, her er Dres, her

er nogle af de mænd, som gav deres liv.

Men her ligger også han, som angav os.

Men når alt andet er forplumret, hvorfor skulle graven så være ren?

Her er ellers fint. Opsynsfolk trisser rundt med miner, som var pladsen deres, blanke knapper, guldtressede kasketter. Her er indrettet toiletter, et oplysningskontor og et langt læskur, med tavler for dem, som ikke er fundet. En kres af grave med kz-fanger er arrangeret mellem blomsterbede og spredte træer. Her er brostensgange, terrasser, bænke, en høj portal med imponerende trappe. Her er ordensregler og besøgstid, her er pynteligt og net, alt er i den skønneste orden.

Et selskab af turister går rundt mellem gravene, en veltalende herre er med dem, han taler højtlydt ved hver grav — alene i villaen, holdt stand i flere timer — — —

Frihedsfonden har i dagens anledning ofret krans på de ti grave. Også på *hans*.

Ja, her ligger I så, *vore* døde, her er I godt stuvet af vejen og kan bruges

Nationen har taget dit legeme, men fornægter din ånd. Ærlighed og kærlighed. Det var dit opgør.

Ære være dit minde. Skal det blive din dom?

Krigerære?

Den nationale ære?

Hvad har disse ting med ærlighed og kærlighed at gøre?

Nationen har taget dit legeme, men fornægter din ånd. Mere og mere vil du og dine kammerater lyse. Historien vil overøse jer med hæder. Dynger af blomster og kranser vil dække jeres grav, mange og lange taler vil prise jeres dyd. Jeres minde udmøntes i falske penge, der trækkes dækningsløse veksel på jeres gerninger.

Ære være jeres minde. Tunge plader af gemene løgne er lagt over jer, tykke mure af foragtelig svig omgiver jer. Vil nogen, trods alt det, gennem alt det, høre jeres stumme spørgsmål?

Ærlighed?

Kærlighed?

Det er så lidt, vi har udrettet.

Leo Kari.

Vi tænker på dig

Vi tænker på Dig — du døde —

der aldrig kom med os hjem.

Du fik ikke lov til at møde

det forår, der spired frem.

Du fik ikke set den sommer,

hvis glæder vi tog imod;

og dog er alt det, der kommer,

betalt med dit liv og blod.

Vi vendte tilbage til livet,

men Du var jo ikke med,

og det blev dig ikke givet,

at opleve frihed og fred.

Vi ser på din plads, der står åben
og nages af bittert savn.

— Vi sænker ærbødigt vort våben
og nævner stille dit navn.

Olav Holst.

1945 - 1950

Minde-mærkat

for

FOLKE BERNADOTTE

5 ÅR er en lang tid — mangt og meget glemmes, men een ting står lyslevende for alle os, der havde den lykke at vende levende tilbage fra koncentrationslejrene: de hvide busser, der førte os hjem og den

mand, der gennemførte denne kæmpeopgave, greve FOLKE BERNADOTTE.

Han udførte sin store humanitære gerning beundret af en hel verden — og elsket af de tusinder, han hjalp. Kammeraternes Hjælpefond har markeret den 4. maj ved at udsende et mærkat med Bernadottes portræt. Og det er vort håb, at ikke alene alle tidligere koncentrationslejringer og deres familier, men også ethvert menneske, såvel som firmaer og institutioner, der føler taknemmelighed ved den uforfærdethed, hvormed Bernadotte kom danske borgere i yderste nød til hjælp, vil benytte mærkatet på deres breve.

Ved mærkatets udsendelse ønsker vi først og fremmest at hædre Folke Bernadottes minde, og vi tror at gøre det smukkeste ved i hans gernings ånd at lade det forventede overskud ved salget tilfalde Kammeraternes Hjælpefonds humanitære arbejde blandt de af vore kammerater og deres enker og børn, der er nødstedte som følge af opholdet i koncentrationslejrene.

Der er hidtil blevet solgt 70.000 stk. af fondens eget smukke mærkat. Afsend venligst nedenstående bestillingsseddel omgående og lad os prøve at nå op på samme salg af BERNADOTTE-MÆRKATET.

KAMMERATERNES HJÆLPEFOND

Kortet afklippes til Bladets rand

TRYKSAG

Underskrevne bestiller herved

25 stk. mærkater

50 stk. mærkater

100 stk. mærkater

à 10 øre pr. stk. tilsendt pr. efterkrav.

(det ønskede antal bedes understreget)

Kan
nedlægges
ufrankeret
i
postbrev-
kasserne

211

Kammeraternes Hjælpefond.

H. C. Ørstedesvej 34

København V.

Navn:

Stilling:

Adresse:

Reserveret Postvæsenet